

ATÖLYE RAPORU

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ BAĞLAMINDA MEDYADA KADIN VE LGBTQ+'LARA YÖNELİK NEFRET SÖYLEMİ

Hazırlayanlar

(İsimler alfabetik olarak sıralanmıştır)

Ferda Fahriođlu Akın

Nihal Kocabay-Şener

Pınar Şentürk

İÇİNDEKİLER

İçindekiler.....	2
SUNUŞ.....	3
ÇERÇEVE.....	3
ÖNERİLER.....	5
I. GÜÇBİRLİĞİ ALANININ GENİŞLETİLMESİ.....	5
1. Feminist ve Queer medyanın bir arada olabileceği bir paylaşım ve dayanışma ağının oluşturulması: 5	
2. Farklı Feminist ve Queer medya girişimlerinin dosya haberler üzerine çalışması: 5	
3. Ortak bülten oluşturmak: 5	
4. Ortak bir dilin geliştirilmesi: 6	
5. Akademi ile ortaklıkların kurulması: 6	
6. Yerele ulaşılması: 6	
7. Alternatif fonların oluşturulması: 6	
II. HABER VE İÇERİK ÇEŞİTLİLİĞİNİN ARTIRILMASI.....	7
1. Haberlerde gündelik hayat deneyimlerine odaklanılması: 7	
2. Çeşitliliğin gözetilmesi: 7	
3. Eylemlerin görünür kılınması: 7	
4. Dezenformasyonla mücadele yordamlarının geliştirilmesi: 7	
III. HABERE ERİŞİM MECRALARININ ÇOĞALTILMASI.....	8
1. Feminist ve Queer medyanın hedef kitlesinin geliştirilmesi: 8	
2. Haberin yaygınlaştırılmasında farklı sosyal medya ağlarının kullanılması: 8	
3. Haberin yaygınlaştırılmasında alternatif/radikal medyadan faydalanılması: 8	
4. Podcast üretimi: 8	
5. Görüntülü haberlerin geliştirilmesi: 8	
IV. UMUTSUZLUĞA KAPILMAMAK: 9	
Atölye Katılımcıları.....	9

SUNUŞ

Bu rapor, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dayanışma Ağı'nın (AĞ-DA), “Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilme Kararına Karşı Toplumsal Cinsiyet Temelli İnsan Hakları Mücadelesini Güçlendirmek” başlığı altında düzenlediği bir dizi etkinlik kapsamında 10-11 Temmuz ve 19 Ağustos 2021 tarihlerinde gerçekleştirdiği, İstanbul Sözleşmesi'nin kamuoyunda tartışmaya açılması ile birlikte kadın ve LGBTQ+'ları hedef alan nefret söylemi ile mücadele stratejilerinin tartışıldığı iki atölyede dile getirilen önerileri içermektedir. Atölyelere, medyada nefret söylemi ve İstanbul Sözleşmesi üzerine çalışan akademisyenler, sivil toplum kuruluşları temsilcileri, feminist, queer ve alternatif medya mensubu gazeteciler katılmıştır. Bu atölyeler serisi, Civil Rights Defenders ve Humboldt Üniversitesi Center for Comparative Democracy'nin desteğiyle gerçekleştirilmiştir.

ÇERÇEVE

Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'ni imzalamasının ve Sözleşme'nin TBMM tarafından onaylanarak yürürlüğe girmesinin ardından geçen süreçte, siyasal arenadaki otoriterleşme ve toplumu muhafazakâr, ataerkil değerler esasında dönüştürme girişimlerinin hız kazanmasıyla birlikte İstanbul Sözleşmesi'nin kadınlara ve LGBTQ+'lara yönelik kazanımlarının da tartışmaya açıldığına tanık olduk. İstanbul Sözleşmesi'nin tartışmaya açılması, iktidarın toplumsal cinsiyet politikaları alanındaki tüm kazanımı geri çevirmeye yönelik hamlesini anlayabilmek bakımından bir dönüm noktasıydı. Bu süreçte, özellikle 2019 yılından itibaren tarikatlarla ilişkilendirilen isimler, siyasetçiler ve gazeteciler eliyle İstanbul Sözleşmesi karşıtı görüşler LGBTQ+'ları ve kadınları hedef alan nefret söylemi aracılığıyla meşrulaştırılmaya çalışıldı: İslamcı- muhafazakâr gündemleriyle tanınan gazetelerdeki köşe yazarları, nefret söyleminin harekete geçirilmesinde ve normalleştirilmesinde aktif ve saldırgan bir rol oynadılar. İktidar çevresinden siyasetçilerin de katkısıyla yaygınlaştırılan bu söylemler sosyal medyada LGBTQ+'ları ve kadınları hedef alan kampanyalara aracılık etti, iktidar tarafından desteklediği anlaşılan “trol hesaplar”ın gündemine girdi. Böylece LGBTQ+'ları ve kadınları hedef alan, İstanbul Sözleşmesi'nin koruduğu ev içi şiddetle mücadele araçlarını, yasal yolları ve süreçleri gayr-ı meşru addeden bir dil, iktidar yanlısı gazeteler, televizyon kanalları ve sosyal medya hesaplarında olağanlaştırıldı, kadın ve LGBTQ+ hareketinin bugüne kadar elde ettiği kazanımlar bu dil aracılığıyla geçersiz kılınmaya çalışıldı.

Gelişmeler, bizlere iktidar çevrelerinin toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı hamlelerinin İstanbul Sözleşmesi'nin yürürlükten kaldırılması ile son bulmadığını, kadın ve LGBTQ+ hareketlerine yönelik saldırıların devam edeceğini düşündürmekte. Bu noktada, iktidar çevrelerinin kendi denetimlerindeki medyayı kadın ve LGBTQ+ haklarına karşı politikalarını ve uygulamalarını meşrulaştırmak için etkin biçimde kullanmaya devam ettiğini görüyoruz. Bu iki atölyeyi, iktidar tarafından kontrol edilen medyanın kadınların ve LGBTQ+ hareketlerinin kazanımlarını tersine çevirmeye yönelik bu hamleleri olağanlaştırma, haklılaştırma girişimlerine karşı alternatif strateji önerileri geliştirmek, ortak güçbirliği

alanları oluřturmanın yolları üzerine birlikte dűřünmek ve nefret söylemi ile műcadelenin yeni ve alternatif mecraları, yordamları üzerine tartıřmak için dűzenledik.

Tűrkiye’de medya çalıřmalarında anaakım olarak ifade edilen medyanın artık kavramsal karřılıđının bulunmadıđını gűrűyoruz. Anaakım medyanın műlkiyet yapısındaki deđiřim, siyasal iktidarın uyguladıđı baskılar ve yűnlendirmeler, medyanın konumu ve söylemi üzerinde belirleyici rol oynamakta. Bűyle bir medya atmosferinde, İstanbul Sűzleřmesi Tűrkiye’deki cinsiyet eřitliđi karřıtı grupların hedefi haline gelirken bu karřıtlıđın medya tarafından da kıřkırtıldıđına řahit olmaktayız. Siyasal iktidar tarafından da desteklenen cinsiyet eřitliđi karřıtı söylem ve LGBTQ+’lara yűnelik nefret söylemi, iktidar yanlısı medyada geniř yer bulurken kadınlar ve LGBTQ+’ların hak arayıřlarına iliřkin haberler ya gűz ardı edilmekte ya da ayrımcı ve nefret söylemini içeren bir dil ile yansıtılmakta. Diđer yandan İstanbul Sűzleřmesi’ni ve daha genel perspektifle bakıldıđında toplumsal cinsiyet eřitliđini savunan haber kaynaklarına iktidar yanlısı medyada ya hiç ya da çok sınırlı yer verilmekte. Bu durum okseslilik, basın űzgűrlűđű ve ifade űzgűrlűđűnűn olmadıđı bir medya ortamında aynı zamanda toplumsal cinsiyet kaynaklı eřitsizlikleri kűrűklemekte.

Bu rapora kaynak oluřturan iki atűlyede, bu sorunlardan yola çıkılarak iktidar yanlısı medyanın İstanbul Sűzleřmesi’ne ve Sűzleřme’nin koruduđu haklara yűnelik saldırısı karřısında alternatif basının, feminist ve queer medyanın műcadele yordamları, alternatif stratejileri üzerine deneyimleri tartıřmaya açılmıř ve olası gűbirliđi alanları, yeni strateji űnerileri üzerine konuřulmuřtur. Atűlyeler sonucunda ortaya çıkan űneriler ařađıda sıralanmaktadır.

ÖNERİLER

Atölyelerin katılımcıları, İstanbul Sözleşmesi'nin tartışmaya açılmasından itibaren medyada kadın ve LGBTQ+'lara yönelik nefret söyleminin yaygınlaştığı ve bununla mücadele etmek için özellikle nefret söyleminin sistematik olarak deşifre ve teşhir edilmesi gerektiği konusunda hemfikir olmuşlardır. Alternatif, feminist, queer medya temsilcileri ve akademisyenlerden oluşan katılımcıların artan nefret söylemine karşı geliştirebilecek ortak stratejiler üzerine dile getirdikleri öneriler değerlendirildiğinde, öncelikle İstanbul Sözleşmesi'ni savunmak için alternatif içeriklerin çoğaltılması ve farklı kesimlere ulaşmak için farklı mecraların aktif olarak kullanılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bunun hayata geçilmesi ve risk altındaki alternatif medya emekçilerinin birlikte hareket edebilmesi için bir paylaşım ve dayanışma ağına ihtiyaç duyulduğuna karar verilmiştir. Tartışmalarda ortaya çıkan öneriler aşağıda sıralanmıştır:

I GÜÇBİRLİĞİ ALANININ GENİŞLETİLMESİ

1. FEMİNİST VE QUEER MEDYANIN BİR ARADA OLABİLECEĞİ BİR PAYLAŞIM VE DAYANIŞMA AĞININ OLUŞTURULMASI:

Feminist ve queer medyanın görüşlerini ve deneyimlerini paylaşabilecekleri bir ağda buluşmaları yoluyla birlikte mücadele zeminini oluşturabilir. Oluşacak olan ağ, toplumsal cinsiyete karşı (anti-gender) yürütülen medya kampanyalarına karşı ortaklaşa tutumun nasıl belirleneceği konusunda bir buluşma zemini haline gelebilir.

2. FARKLI FEMİNİST VE QUEER MEDYA GİRİŞİMLERİNİN DOSYA HABERLER ÜZERİNE ÇALIŞMASI:

Feminist ve queer medya girişimleri arasındaki ortaklığın genişletilmesi için birlikte dosya haberlerin oluşturulması dayanışmayı güçlendirecektir. Hazırlanan dosyada yer alacak olan her bir haberin farklı yayıncılar tarafından hazırlanması ve ortak olarak yayınlanması haberlerin görünürlüğünü arttırabilir.

3. ORTAK BÜLTEN OLUŞTURMAK:

Feminist ve queer medyada yayınlanan içeriklerden oluşan periyodik ortak bir bültenin oluşturulması üzerine görüşler dile getirilmiştir. Gündelik akışın içinde bazı medya içeriklerinin okurların gözünden kaçabileceği dikkate alınarak, bunu engellemek için öne çıkan haberlerden bir seçkinin yapılması ve bülten olarak üyelere ulaştırılması önerilmiştir. Böylece hem okurların gözden kaçırdıkları haberleri görebileceği hem de feminist ve queer medya oluşumlarının dayanışmasının güçlendirilebileceği ileri sürülmüştür.

4. ORTAK BİR DİLİN GELİŞTİRİLMESİ:

Feminist ve queer medyanın ortak bir dil oluşturması için girişimlerde bulunması önem taşımaktadır. Özellikle LGBTQ+'ları kapsayan bir dilin oluşturulması önerilmiştir. Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesi konusunda tartışmaların yapıldığı dönemde LGBTQ+ haklarının haber metinlerine fazlaca yansımaması önemli bir sorun odağı olarak değerlendirilebilir. Ancak feminist hareketin bu deneyimden ders aldığını söylemek mümkündür. Üretilen haberlerin içinde LGBTQ+ hareketin görünürlüğüne dikkat edilmesi çeşitlilik ve kapsayıcılık açısından önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Ayrıca LGBTQ+'ların yaşadıkları hak ihlallerinin görünür hale getirilmesi için üretilen içeriklerde bu konulara yer verilmesi önerilmiştir.

5. AKADEMİ İLE ORTAKLIKLARIN KURULMASI:

Hem İstanbul Sözleşmesi hem de toplumsal cinsiyet temelli haklar konusunda akademinin gündeme dair ne üretebileceğinin, akademi ile ne tür ortaklıklar kurulabileceğinin tartışılması gerekmektedir. Üretilen akademik bilginin daha sadeleştirilmiş olarak medya içeriklerinde kendisine yer bulabilmesi akademi ve saha bağlantısının kurulması açısından önemli olabilir.

6. YERELE ULAŞILMASI:

Feminist ve queer medya büyük ölçüde dijital yayıncılık faaliyetlerinden faydalanmaktadır. Ancak herkesin bu yayınlara ulaşamadığını göz önünde bulundurarak farklı mecralarda feminist ve queer medya içeriklerine yer bulmaya çalışmak önemlidir. Yöre ve köy derneklerinin yayınlarına ulaşmak, yerel medyaya içerik desteği sunmak uygulanabilecek stratejilerden bazıları olabilir. Böylece hedef kitlenin genişlemesi sağlanabilir. Bu bağlamda, yerel ve bölgesel düzeyde çalışma yapan kadın hareketinin anlatılarını kapsamak, bu anlatıları tartışılacak metinler haline dönüştürmek, kendi deneyimimizi, kadın ve queer hareketlerinin çalışmalarını tartışılabilir hale getirmek ve bunların üzerine konuşabilmek güçbirliği alanının genişlemesine katkı sağlayabilir.

7. ALTERNATİF FONLARIN OLUŞTURULMASI:

Alternatif medyanın ihtiyaç duyduğu önemli gereksinimlerden birinin mali destek olduğu, feminist ve queer medyanın zaman zaman yurtdışında açılan fonlardan faydalandığı belirtilmiş ancak yayınların sürekliliğini sağlamak için yerel fonların oluşturulması gereği üzerinde durulmuştur. Bu fonların nasıl oluşturulabileceğine yönelik olarak çalışmaların yapılması önerilmiştir.

II HABER VE İÇERİK ÇEŞİTLİLİĞİNİN ARTIRILMASI

1. HABERLERDE GÜNDELİK HAYAT DENEYİMLERİNE ODAKLANILMASI:

Kadınların ve LGBTQ+'ların gündelik hayatın içinde yaşadığı sorunları odağına alan haberlerin yapılması hedef kitlenin konuyu daha anlaşılır bulmasını sağlayabilir. Gündelik hayattan kopuk yürütülen tartışmalar hedef kitlede karşılığını bulamayabiliyor. Örneğin "Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesi gündelik hayatta nasıl sorunları karşımıza çıkaracak?" gibi somut sorular üzerinde durmak, haber içeriğini hedef kitlenin beklentilerine uyumlulaştırmak bakımından olumlu sonuçlar doğurabilir.

2. ÇEŞİTLİLİĞİN GÖZETİLMESİ:

Düzenlenen kampanyalarda feminist ve LGBTQ+ hareketinin farklı bileşenlerine önem verilmeli ve haber içerikleri bu çeşitliliği yansıtmalıdır. Kampanyalarda ve üretilen içeriklerde farklılıkların eritilmemesi ve çeşitliliğin gözetlenmesi katkı sağlayacaktır. Kampanyalar üzerinde çalışmak, "Neleri kullanmışlar, nasıl kullanmışlar, neye öncelik vermişler?" gibi soruların dökümünü çıkarmak, bunlar üzerine çalışmak, tartışmak ve içeriklerde çeşitliliği bu yolla sağlamak gerekmektedir.

3. EYLEMLERİN GÖRÜNÜR KILINMASI:

Feminist ve LGBTQ+ hareketin içindeki çeşitlilik göz önünde bulundurularak düzenlenen eylemlere ilişkin haberlere yer verilmelidir. Haberlerin sadece eylemler tamamlandıktan sonra yayınlanmasının dışında eylem takvimlerinin de takipçilerle paylaşılmasının dayanışma açısından önem taşıdığı belirtilmiştir.

4. DEZENFORMASYONLA MÜCADELE YORDAMLARININ GELİŞTİRİLMESİ:

Dezenformasyonun son yılların en büyük iletişim sorunu olarak karşımıza çıktığı üzerinde durulmuştur. Özellikle toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin (anti-gender) İstanbul Sözleşmesi'nin de içinde bulunduğu farklı yasal metinler için dezenformasyon ürettikleri tespit edilerek yayılan enformasyon düzensizlikleri için doğrulama (fact-check) pratiklerinin devreye sokulması gereği vurgulanmıştır.

III HABERE ERİŞİM MECRALARININ ÇOĞALTILMASI

1. FEMİNİST VE QUEER MEDYANIN HEDEF KİTLESİNİN GELİŞTİRİLMESİ:

Sadece ana akım medyayı takip eden kesime nasıl ulaşılacağı üzerine stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Feminist ve queer medyayı takip eden bir kesim olsa da mücadelenin yaygınlaştırılması için farklı kesimlere de ulaşmanın yolları bulmalıdır. Hedef kitlenin genişletilmesi konusunda yerel medyaya ulaşmak, onlarla çeşitli ortaklıklar kurabilmek önem taşımaktadır.

2. HABERİN YAYGINLAŞTIRILMASINDA FARKLI SOSYAL MEDYA AĞLARININ KULLANILMASI:

Haber tüketicileri, ilgilerini çeken haberleri herkesin görebileceği sosyal ağlarda damgalanma endişesiyle paylaşmayabilir. Bu nedenle kapalı gruplarda (Whatsapp, Telegram vs) paylaşmaya elverişli içerikler üretilmesi hedef kitleye ulaşmayı ve içeriğin yaygınlaştırılmasını sağlayacaktır. Ayrıca Facebook gibi platformları takip eden hedef kitle de göz önünde bulundurulmalı ve bu platformlarda paylaşmaya uygun içerikler üretilmelidir.

3. HABERİN YAYGINLAŞTIRILMASINDA ALTERNATİF/RADİKAL MEDYADAN FAYDALANILMASI:

Dijital dışında yer alan alternatif medya araçlarından faydalanılması farklı hedef kitlelere ulaşmak açısından önem taşımaktadır. Özellikle yazılı mesajlar, duvar gazeteleri, broşürler gibi araçlar ile işçi duraklarında, pazarlarda, okullarda ve işyerlerinde bulunan hedef kitleye ulaşmak mümkün hale gelebilmektedir.

4. PODCAST ÜRETİMİ:

Dünyada podcast üretimi ve tüketiminde artış olduğu tespit edilmiş ve Türkiye'nin de bu eğilimi takip ettiği belirtilmiştir. Feminist ve queer medya içinde podcastler üretilmeye başlanmakla birlikte bunların sayısında artışın olması, başta görme engellileri de kapsayacak şekilde hedef kitlenin de genişlemesini beraberinde getirebilir. Podcast yayıncılığının nasıl yapılacağına ilişkin atölye çalışmaları ile feminist ve queer medya arasındaki dayanışmanın artırılması da bir öneri olarak dile getirilmiştir.

5. GÖRÜNTÜLÜ HABERLERİN GELİŞTİRİLMESİ:

Günümüzde çevrimiçi haber medyasında görsel unsurların ön plana çıktığı bir gerçektir. Haber tüketicisi görsel içerikleri daha fazla tercih etmektedir. Feminist ve queer medyanın

kendi hedef kitlesine ve olası hedef kitlesine ulaşması için görüntülü haber içeriklerini yaygınlaştırması önerilmiştir.

IV UMUTSUZLUĞA KAPILMAMAK:

Dünyada ve Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda olumsuz gelişmeler olsa da üretilen içeriklerde umudu ve direnci korumak gerektiği üzerinde durulmuştur. Feminist ve queer hareketi güçlendiren, mücadeleyi ve kazanımları vurgulayan içeriklerin hazırlanması ve paylaşılması hareketin sözünün yaygınlaşmasına katkı sağlayacaktır.

ATÖLYE KATILIMCILARI

(İsimler alfabetik olarak sıralanmıştır)

Aslı Alpar, KAOS-GL

Berivan Altan, Mezopotamya Ajansı

Evrin Kepenek, bia.net

Eser Köker, Akademisyen

Gözde Demirbilek, KAOS-GL

Gülçin Karabağ, Medyascope

Gülfem Karataş, Türkiye Gazeteciler Sendikası Kadın LGBTİ Komisyonu

Hazal Halavut, Beş Harfliler

İnan Özdemir Taştan, Akademisyen

İrem Gerkuş, Çatlak Zemin

Mert Koçak, FQA

Nişmiye Güler, JinNews

Onur Burçak Belli, Gazeteci

Sema Kızıllarlan, Medyascope

Sevda Karaca, Ekmek ve Gül

Ülkü Doğanay, AĞ-DA

Yasemin Köker, Çatlak Zemin